

POSLEDNJE REČI

Pre petnaestak godina, ušao sam u jedan ekspres restoran u Trurou i stao u red. Na čelu reda se nalazio stariji čovek, razbarušene sede kose i brade, u izgužvanom kišnom mantilu. Prepoznao sam Vilijama Goldinga. Razmišljao sam kolika je verovatnoća da čovek utiči na hranu s nogu i naleti na Nobelovca kako nosi smotuljak sa prženom ribom i čipsom. On se provukao pored mene i nije me prepoznao, a ja mu se nisam javio. Skoro da me je bilo sramota što sam ga tu sreo, kao da sam ga uhvatio dok kupuje pornografski časopis.

Osim ekspres restorana, razbarušene sede kose, izgužvanog kišnog mantila i pisanja romana, nas dvojica smo imali još neke zajedničke stvari. Ja sam se vratio u rodni Kornvol 1987, nekoliko godina posle njega. Golding nije bio Kornvolac, ali je njegova majka iz ovih krajeva, a on se rodio u okolini Njukija. Roditelji su mu se venčali u katedrali u Trurou. Ja sam živeo sa suprugom Deniz i našim sinom u Trurou, a Golding nekoliko kilometara dalje, u selu Peranarvortal. Čuo sam da se preselio iz Viltšira da bi pobegao od hordi obožavatelja i preturača po prljavom vešu, a delom i zato što je bio ponosan na svoje kornvolške korene.

Divio sam se njegovim romanima i predavao *Gospodara muva* i *Kristofera Martina*. Bio sam dosta blagonaklon prema njemu jer je izjavio da je moja knjiga *Beli hotel* najbolji roman u 1981. Pošto smo živeli relativno blizu, čovek bi očekivao da će se između nas rasplamsati toplo prijateljstvo, ali to se nije desilo. Sreli smo se svega nekoliko puta, na velikim svečanim prijemima u seoskim kućama i učtivo se rukovali. Vilijam i En, njegova supruga, vozili su dugačku elegantnu crnu limuzinu, zbog čega je nižerazredna kornvolška vlastela smesta stala da im se dodvorava. Pretpostavljam da su Goldingove zatrpavali pozivnicama za prijeme. Meni su, pak, retko stizale, pošto je vlastela brzo uvidela da nisam „jedan od njih“. Pušio sam, prosipao vino i pepeo od cigareta po njihovim ćilimima, a romani su mi bili nepristojni.

Onda mi je juna 1993. stigla pozivnica za prijem u Talimaru, rezidenciji Goldingovih. Moja supruga nije htela da pođe – u duži je ostala devojka iz radničke klase i osećala bi se još neprijatnije u visokom društvu, među ljudima koje je smatrala snobovima. Odveo sam se na prijem bez nje, išao sam uskim krivudavim putem prema Falmautu, odakle sam pošao ka šumovitom Peranarvortalu i skrenuo na put koji je vodio u Talimar, otmenu džordžijansku kuću Goldingovih. Bilo je predivno junsko veče, sunčevi zraci su se caklili na parkiranim automobilima.

Golding je goste pozdravljao u holu. Rukovali smo se i ja ga upitah: „Da li pišete roman?“ Ne postoji pitanje koje više može da razbesni jednog pisca jer ako ga pišete, o njemu ne želite da raspravljate, a ako ga ne pišete, to je znak da vam je duh posustao. Ali on se blago i prepređeno nasmeja, kucnu kažiprstom po nosu i reče: „Ne. Ali baš mi je pala na pamet jedna ideja.“ „Odlično“, rekoh i prođoh pored njega.

Ušao sam u veliku prostoriju krcatu gostima koji su sedeli za kartaroškim stolovima, što me je podsetilo na seoske turnire bridža iz mladosti. Ali ljudi za četvrtastim stolicima

nisu igrali karte, oni su jeli. Uzeh čašu vina sa poslužavnika i nađoh dvoje ljudi koje sam jedva poznao. Posle nekog vremena, uputili su me u sledeću prostoriju, u kojoj su gosti stajali u redu i čekali da im u tanjir serviraju odrezak džinovskog lososa, džinovske šunke. Potom sam se sa tanjirom iskobeljao kroz masu i vratio za stolić. Bilo mi je drago što sam sreo dve srodne duše, profesora Čarlsa Tomasa, takođe Kornvolca, i njegovu suprugu i romansijerku Džesiku Man. S njima sam lagodno mogao da razgovaram i prosipam hranu i vino. Čarls je realan čovek, s obe noge na zemlji, kao što i priliči jednom arheologu.

Čini mi se da su me oni upoznali sa Džudi Karver, Goldingovom ćerkom, koja se dovela iz Bristola. Ta dobroćudna žena mi je pokazala jednu spomen-plaketu na kojoj je pisalo da je general Ajzenhauer boravio u Talimaru dok je planirao Dan D. Zatim me je odvela na sprat da mi pokaže sobu u kojoj je on spavao, i rupu u zidu od metka, koju je napravio neki pijani i raspištoljeni Amerikanac, ili možda potencijalni atentator, ne sećam se više.

Vratili smo se širokim stepeništem i sišli u gomilu, koja je iznenada počela da uzima jakne i razilazi se. Kao da je ispaljen još jedan metak, koji je obznanio: „Naša je pijanka okončana!“ Pogledao sam u časovnik. Bilo je tek deset sati! Nisam mogao da verujem. U deset sati, ja tek počinjem da se zagrevam. Verovatno su mislili kako su naši domaćini zagazili u osamdesete i možda rano idu na spavanje, pa i mi moramo poći. Za tren oka, kuća se ispraznila i u njoj smo ostali, osim posluge, samo Goldingovi i ja.

Nije mi se odlazilo. A Džudi mi je rekla: „Dodite u kuhinju, na još jedno piće.“

Unutra je za stolom sedeo njen brat Dejvid. Blag, tih čovek. En Golding je dostojanstveno i kraljevski kročila u kuhinju. Džudi je nestala i vratila se sa nekoliko boca crnog vina iz podruma. Otvorio sam jednu, pijuckali smo vino i časkali. Zagledao sam se u veliki portret gospođe En, koji je visio pored visokog i širokog prozora. „Predivan portret“, rekoah, a ona pocrvene. „Nekada sam bila lepa“, setno reče ona. Pitao sam je ima li fotografije iz mladosti koje bi mogla da mi pokaže. Izašla je i vratila se sa foto-albumom. Pokazivala mi je svoje slike. „Da, izgledali ste zanosno.“

Tada je ušao Vilijam Golding i prekinuo nas. „Šta, pokazuješ mu te fotografije!“, uzviknuo je kao da je optužuje, a ona tobože namignu. Rekao sam mu da sam je zamolio da mi ih pokaže, i da je ona bila lepa devojka. Lice mu je smekšalo i on sede za sto. A onda je priremio boce vina i počeo da prigovara Džudi: „Iznela si moje najbolje vino!“

„Jao, tata!“, prekorila ga je ona. Lice mu je opet smekšalo, kao da se slaže da je zvučao sitničavo. Sipao je sebi čašu vina i opustio se. Pitao sam ih kako su nekada živeli i moja pitanja su oca i ćerku neosetno navela na intimnu raspravu preko stola, koliko god da su se trudili da je prikriju. Kada su se konačno učitali, Golding ispruži ruke prema njoj i reče: „Ma, znaš ti da ja tebe volim.“

Ona se duboko zagleda u njega. „Znam.“

Vreme je prolazilo, mešao se red vina, red razgovora. On je rekao da je došao u Kornvol kako bi pobegao od gomile, ali sada su ljudi suviše uplašeni da bi ga pozvali. „Usamljen sam.“

To me je iznenadilo, ali sam se morao složiti. Setio sam se kako smo Deniz i ja, kada smo se preselili u Kornvol, priredivali velike, bučne zabave, u nadi – ili makar očekujući – da će nam barem neko uzvratiti poziv. Ali to se retko kad dešavalo. Obasipali bi nas pozdravima i „Morate doći kod nas na večeru“, posle čega ne bi ništa usledilo. Čak ni telefonski razgovor i poziv na piće. Gostoljubivost i društveni život kakav sam poznao u detinjstvu

kao da su nestali iz Kornvola, zajedno sa ribarskom flotom, jatom haringa i crkvenim horovima. Digli smo ruke od svega. A sada ovaj Nobelovac govori: „Usamljen sam.“ Više nismo ličili na sebe.

„Pa, kako bi bilo da neki put izađemo u pab?“, upitah ga.

„Izvrсно!“ Iscepao je parče papira sa koverta i naškrabao broj telefona.

Iznenada je pogledao u portret svoje žene, pa u prozor, pa u pomračinu, i rekao: „Zar ovo nije predivna kuća?“ Kao da mu se ukazalo radosno otkrovenje. Koje nije govorilo samo o kući.

Mnogo sam popio, kao i on sa mnom. Prozor se zamračio. En je ustala i rekla da ide u krevet. Dok je prolazila pored njega, on je uze za ruku i reče kako će se uskoro i on popeti na sprat. Razmenili su nežne poglede. Ja nisam razumeo taj nagoveštaj – suviše sam uživao u piću. Zapevao sam, kao što bih često činio kada se napijem i opustim. Sećam se da sam pevuckao *Yesterday* od Bitlsa. Oko mene su se osmehivali s nelagodnošću i tada shvatih da je vreme da pođem. Beše sat posle ponoći. Dovukao sam se do automobila, a oni su stajali ispred kuće i mahali mi. Krivudao sam po putu. Video sam dvostruko. Dva para mačjih očiju na kolovozu. Srećom, nije bilo policije u blizini.

Sutradan uveče, otišao sam u Falmaut, na otvaranje jedne izložbe. Na ulazu me je pozdravio Čarls Tomas: „Kakav šok kad sam čuo za sirotog Bila.“ Golding je umro u pola dva ujutru od masivnog srčanog udara, dok se spremao da legne.

O bože, pomislilih, ubio sam ga! Naterao sam ga da dreždi do kasno u noć i mnogo pije... Možda se slično osećao i Ben Džonson kada je čuo za Šekspirovu smrt. Poslao sam pismo njegovoj ćerci, u kojem sam izrazio svoje strahove. Odgovorila mi je kako je on dugo godina imao ozbiljnih problema sa srcem, tako da je njegova smrt bila neumitna. A ima li lepše smrti, nego kada je čovek okružen porodicom i prijateljima, jedne predivne večeri, sredinom leta?

Beše to istina. Pošto je pre toga ćerci rekao da je voli, a ženi stegao ruku, pošto mu se ukazala vizija lepote, spokoja i ispunjenosti, koju je simbolizovala njegova kuća, posle uživanja u najboljim vinima... Svako bi mu zavideo na takvom odlasku. Osećao sam privilegiju što sam u tome imao udela. Još uvek čuvam poslednji zapis Vilijama Goldinga – njegov broj telefona.

Izvornik: Guardian, 10. jun 2006.

(Sa engleskog preveo Predrag Šaponja)